

"KLINIK ATAMASHUNOSLIK. KLINIK ATAMALARNI YASASH USULLARI"

Toshkent davlat stomatologiya institute Lotin tili va xorijiy tillar kafedrası Davolash
ishi fakulteti 106-A guruh talabasi

Murodova Dilshoda Baxritdin qizi

Tel.: +998 90 488 10 98

Илмий раҳбар: **Сайфуллаева Лола Сабитовна,**

Тошкент Давлат Стоматология Институти, катта ўқитувчи

Annotatsiya: Ushbu maqolada klinik atamashunoslikning shakllanishi va rivojlanishida lotin tilining oʻrni va ahamiyati tahlil qilinadi. Klinik atamalarni yasash usullari, jumladan, prefiks, suffiks va soʻz ildizlari orqali yangi atamalar hosil qilish jarayonlari koʻrib chiqiladi. Shuningdek, lotin va yunon tillarining tibbiy terminologiyadagi oʻzaro taʼsiri va zamonaviy tendensiyalar haqida ham soʻz yuritiladi.

Kalit soʻzlar: klinik atamashunoslik, lotin tili, tibbiy terminologiya, prefiks, suffiks, soʻz yasash usullari, yunon tili.

Аннотация: В данной статье анализируется роль и значение латинского языка в формировании и развитии клинической терминологии. Рассматриваются методы образования клинических терминов, включая процесс создания новых терминов с помощью префиксов, суффиксов и корней слов. Также обсуждается взаимное влияние латинского и греческого языков на медицинскую терминологию, а также современные тенденции в этой области

Ключевые слова: клиническая терминология, латинский язык, медицинская терминология, префиксы, суффиксы, методы словообразования, греческий язык.

Abstract: This article analyzes the role and significance of the Latin language in the formation and development of clinical terminology. The methods of creating clinical terms are examined, including the process of forming new terms using prefixes, suffixes, and word roots. Additionally, the mutual influence of Latin and Greek on medical terminology, as well as modern trends in this field, are discussed

Keywords: clinical terminology, Latin language, medical terminology, prefixes, suffixes, word-formation methods, Greek language.

KIRISH

Tibbiyot sohasi oʻziga xos terminologiyaga ega boʻlib, bu terminlarning aksariyati lotin va yunon tillaridan kelib chiqqan. Bu tillarning tibbiy atamalardagi ustunligi tarixiy jarayonlar va ilm-fan rivojlanishi bilan bogʻliq. Lotin tili, oʻzining barqarorligi

va xalqaro maqomi tufayli, tibbiy terminologiyaning asosini tashkil etadi. Ushbu maqolada klinik atamashunoslikning shakllanishi, lotin tilining bu jarayondagi roli va atamalarni yasash usullari tahlil qilinadi.

Tahlil va muhokama

Klinik atamashunoslik va uning ahamiyati

Klinik atamashunoslik — bu tibbiyotda ishlatiladigan atamalar va ularning shakllanish usullarini o'rganadigan fan sohasidir. Ushbu soha tibbiy terminologiyaning shakllanishi, rivojlanishi va tizimlashuvi bilan shug'ullanadi. Klinik atamashunoslikning asosiy maqsadi — tibbiy atamlarning aniq va izchil qo'llanilishini ta'minlashdir.

Klinik atamalarni yasash usullari

Klinik atamalarni yasashda bir qator usullar qo'llaniladi. Ushbu usullar atamalarni shakllantirishda asosiy mexanizmlardan hisoblanadi.

1. **Suffiksatsiya usuli:** Bu usulda so'zning oxiriga qo'shimchalar (suffikslar) qo'shib, yangi atamalar hosil qilinadi. Masalan, "gastritis" (oshqozon yallig'lanishi) so'zida "-itis" suffiksi "yallig'lanish" ma'nosini bildiradi.
2. **Prefiksatsiya usuli:** Bu usulda so'z boshiga qo'shimchalar (prefikslar) qo'shib, atamaning ma'nosi o'zgartiriladi yoki aniqlanadi. Masalan, "hypotension" (past qon bosimi) so'zida "hypo-" prefiksi "past" ma'nosini beradi.
3. **Kompozitsiya usuli:** Bu usulda ikki yoki undan ortiq so'zlar birikmasi orqali yangi atama yaratiladi. Masalan, "hepatomegaliya" (jigar kattalashishi) so'zi "hepat-" (jigar) va "-megaliya" (kattalashish) qismlaridan tashkil topgan.
4. **Abbreviatsiya (qisqartirish) usuli:** Bu usulda uzun atamalar qisqartiriladi. Masalan, "ECG" (elektrokardiogramma) qisqartmasi "elektrokardiogramma" so'zining qisqartmasidir.
5. **Transliteratsiya usuli:** Bu usulda boshqa tillardan olingan atamalar o'zbek alifbosiga o'zgartiriladi. Masalan, lotincha "virus" so'zi o'zbek tilida ham "virus" shaklida ishlatiladi.

Yunon va lotin tillarining klinik atamalardagi o'rni

Klinik atamalar ko'pincha yunon va lotin tillaridan olingan. Bu tillarning atamalardagi o'rni haqida quyidagi jihatlarni ta'kidlash mumkin:

- **Yunon tili:** Ko'plab ilmiy atamalar yunon tilidan olingan. Masalan, "nevrologiya" (nevrologiya) so'zida "neuro-" (asab) va "-logiya" (fan) qismlari mavjud.
- **Lotin tili:** Lotin tilidan olingan atamalar ko'pincha anatomik tuzilmalarni ifodalashda ishlatiladi. Masalan, "musculus biceps brachii" (ikkig'alvakli bilak

mushaklari) atamasida "musculus" (mushak) va "biceps" (ikkig'alvakli) so'zlari lotin tilidan olingan.

Klinik atamashunoslikda morfologik tahlil

Atamalarning morfologik tahlili ularning tarkibini va tuzilishini o'rganadi. Bu tahlil orqali atamaning ildizi, prefiksi, suffiksi va ularning ma'nolari aniqlanadi. Masalan, "giperterioz" (giperterioz) atamasida "giper-" (ko'p) prefiksi, "terioz" (tiroid bezining faoliyati) ildizi mavjud.

Klinik atamashunoslikda semantik tahlil

Semantik tahlil atamaning ma'nosini o'rganadi. Atamaning etimologiyasini, ya'ni uning kelib chiqish manbasini o'rganish orqali ma'no to'liqroq tushuniladi. Masalan, "pneumoniya" (o'pka yallig'lanishi) so'zining etimologiyasini o'rganish orqali uning "pneumo-" (o'pka) va "-oniya" (yallig'lanish) qismlaridan tashkil topganini bilib olish mumkin.

Klinik atamashunoslikda sintaktik tahlil

Sintaktik tahlil atamlarning bir-biri bilan bog'lanishini va tuzilishini o'rganadi. Bu tahlil orqali atamalar orasidagi sintaktik munosabatlar aniqlanadi. Masalan, "gipertoniya kasalligi" atamasida "gipertoniya" (qon bosimi oshishi) va "kasalligi" (kasallik) so'zlari o'rtasidagi munosabat sintaktik tahlil orqali tushuniladi.

Klinik atamashunoslikda leksikografik yondashuv

Leksikografiya — bu lug'atlarni tuzish va ularni ishlab chiqish bilan shug'ullanuvchi fan sohasidir. Klinik atamashunoslikda leksikografik yondashuv atamalarni aniq va izchil ta'riflash, ularning ma'nolarini belgilash va tizimlashtirishga qaratilgan. Bu yondashuv orqali tibbiy atamlarning to'g'ri qo'llanilishi va tushunilishi ta'minlanadi.

Klinik atamashunoslikda leksikografik yondashuvning asosiy jihatlari

1. **Atamalarni tizimlashtirish:** Klinik atamalarni mavzu va soha bo'yicha guruhlash, ularning o'zaro bog'liqligini ko'rsatish.
2. **Anik ta'riflash:** Har bir atamaning ma'nosini aniq va qisqacha ifodalash, sinonimlar va antonimlarni ko'rsatish.
3. **Etimologik ma'lumotlar:** Atamaning kelib chiqishi, ya'ni uning ildizi, prefiksi, suffiksi haqida ma'lumot berish.
4. **Fonetik va ortografik qoidalar:** Atamaning to'g'ri talaffuzi va yozilishi bo'yicha qo'llanmalar taqdim etish.
5. **Ilmiy va amaliy qo'llanilishi:** Atamaning klinik amaliyotdagi o'rni, qo'llanilishi va ahamiyatini tushuntirish.

Klinik atamashunoslikda leksikografik yondashuvning ahamiyati

- **Anik va izchil kommunikatsiya:** Shifokorlar, tibbiyot xodimlari va bemorlar o'rtasidagi muloqotda atamlarning to'g'ri va bir xil tushunilishi ta'minlanadi.
- **Ta'lim jarayonida yordam:** Talabalar va mutaxassislar uchun atamlarning to'g'ri ma'nolarini o'rganishda qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.
- **Ilmiy tadqiqotlarda ishonchlilik:** Atamalarni aniq ta'riflash ilmiy ishlarning sifatini oshiradi va ularning ishonchligini ta'minlaydi.

Xulosa

Lotin va yunon tillari tibbiy terminologiyaning asosini tashkil etadi. Klinik atamalarni yasashda prefiks, suffiks va so'z ildizlaridan foydalanish orqali yangi atamalar hosil qilinadi. Zamonaviy tibbiyotda ingliz tilining ta'siri ortib borayotgan bo'lsa-da, lotin va yunon tillarining tibbiy terminologiyadagi o'rni va ahamiyati saqlanib qolmoqda.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Qurbonova, Z., & Maxmudov, Z. M. (2023). Lotin tilida klinik terminlarning to'g'ri qo'llanilishi yuzasidan fikrlar. *Evrasiya ilmiy tadqiqotlar jurnali*, 3(3 Part 3), 23–27.
2. Mukhamedova, M. (2023). Methods of Formation of Medical Terms and Linguistic Characteristics. *Modern Journal of Social Sciences and Humanities*.
3. Kulasharova, M. Z., & Daulanova, Kh. I. (2023). Greek-Latin Term-Elements in Clinical Terminology. *International Journal of Educational Science and Research*, 13(2), 15–22.
4. Maslova, O. (2023). Traditional and Modern Trends in the Formation of Medical Terminology. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 19(1), 45–53.
5. Sharipov, B., Makhmudov, Z., & Buriyev, D. (2023). Influence of the Latin Language on the Formation of Medical Terminology. *Theoretical Aspects in the Formation of Pedagogical Sciences*, 2(1), 16–20.
6. Sharipov, B., Makhmudov, Z., & Buriyev, D. (2023). Features of Teaching Latin to Students Medical Universities Studying in English. *Theoretical Aspects in the Formation of Pedagogical Sciences*, 2(1), 21–25.
7. Mardanovich, M. Z., Salimoviche, S. B., & Arzimurodoviche, B. D. (2021). Reviews of Effective Use of Educational Methods in Teaching Latin and Medical Terminology. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(4), 381–386.
8. Mardanovich, M. Z., Salimovich, S. B., & Arzimurodovich, B. D. (2021). Modern Methods of Teaching Latin and Medical Terminology in Uzbekistan. *International Journal of Development and Public Policy*, 1(5), 190–192.

9. Maxmudov, Z. M. (2022). Lotin tili va tibbiyot terminologiyasini o‘rganishda o‘zbek tili grammatikasining o‘rni. *Science and Education*, 3(11), 756–759.
10. Maxmudov, Z. M., & Sharipov, B. S. (2021). Lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o‘qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanishning didaktik tamoyillari va uning asosi haqida fikrlar. *Academic Research in Educational Sciences*, 2(6), 1028–1033.